

Міністерство освіти і науки України
Сумський державний університет

**СУСПІЛЬНО-ПОЛІТИЧНІ ПРОЦЕСИ
В УКРАЇНІ ТА СВІТІ:
ІСТОРІЯ, ПРОБЛЕМИ, ПЕРСПЕКТИВИ**

Матеріали
ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції

(Суми, 29 квітня 2022 року)

Суми
2022

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Власенко В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Гончаренко А. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Дегтярьов С. І., д-р іст. наук (Сумський державний університет);
Зякун А. І., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Льницький В. І., д-р іст. наук (Дрогобицький державний педагогічний університет ім. І. Франка);
Каганов Ю. О., д-р іст. наук (Запорізький національний університет);
Камьонка М., д-р габ. (Uniwersytet Pedagogiczny im. KEN w Krakowie, Польща);
Король В. М., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Котляр Ю. В., д-р іст. наук (Чорноморський національний університет ім. П. Могили, м. Миколаїв);
Куліш А. М., д-р юрид. наук (Сумський державний університет);
Лебідь А. Є., д-р філос. наук (Сумський державний університет);
Лобко Н. В., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Нестеренко В. А., канд. іст. наук (Сумський державний університет);
Черкасов А. А., д-р іст. наук (Cherkas Global University, США).

Видання рекомендоване до друку рішенням вченої ради
Навчально-наукового інституту права СумДУ
(протокол № 9 від 16.06.2022 р.)

Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи : матер. ІХ Всеукр. наук.-практ. конф. (Суми, 29 квітня 2022 р.) / ред. колегія : В. М. Власенко, А. В. Гончаренко, С. І. Дегтярьов та ін. – Суми : Сумський державний університет, 2022. – 433 с.

До збірника увійшли наукові статті та повідомлення викладачів, студентів, учених та аспірантів ЗВО і наукових установ, виголошені в рамках ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції «Суспільно-політичні процеси в Україні та світі: історія, проблеми, перспективи» (Посвідчення УкрІНТЕІ № 1022 від 20 грудня 2021 р.), присвяченої актуальним питанням суспільно-гуманітарних наук.

© Сумський державний університет, 2022

КУРІННОЙ Олександр Станіславович
студент, гр. ІС-01,
Сумський державний університет
(наук. керівник – к.і.н., доц. Власенко В. М.)

До біографії Василя Андрієвського (трудоий шлях і громадсько-політична діяльність)

Бурхливі революційні події 1917–1921 рр., внесли чимало змін у повсякденне життя кожного українця. Політична нестабільність, постійні військові дії, післявоєнна економічна розруха – ці фактори не давали спокою новоствореним державам після падіння Російської імперії. Якщо проаналізувати тогочасне українське населення з огляду поширеної проблеми працевлаштування, то можна відчутти потужну динамічність змін у суспільстві. У багатьох випадках такі перипетії ставали сигналом до еміграції.

Саме в такому становищі опинився Василь Васильович Андрієвський. Родом з Чернігівщини, він брав участь в Українській революції 1917–1921 рр., змушений був емігрувати до Королівства сербів, хорватів і словенців (КСХС, з 1929 р. – Югославія), де став провідним діячем української еміграції. Проте донедавна його ім'я було невідоме не тільки широкому загалу, але і науковцям. Лише за останні два роки були опубліковані 3 роботи про нього [1; 2; 4]. Пропонована робота базується на архівно-слідчій справі Василя Андрієвського, яка зберігається у Галузевому державному архіві Служби безпеки України. Її обсяг – 185 аркушів загального тексту, але аркуші 183 і 185 – це

конверти, що містять різноманітні документи і матеріали. При цьому у другому конверті вони мають внутрішню нумерацію, у першому – її немає. Автор ставить собі за мету висвітлити основні віхи трудового шляху та громадсько-політичної діяльності Василя Андрієвського в Україні та в еміграції.

Після закінчення середнього навчального закладу В. Андрієвський ще здобув освіту агронома. Працевлаштувався за фахом на Трубчевські підприємства Київського обласного військово-промислового комітету, а на початку 1917 р. працював в лісовому господарстві в Білорусі [3, арк. 15].

Наприкінці 1917 р. він переїхав до батьків у Кролевець, де розпочав політичну кар'єру. Був обраний членом повітового українського комітету, організовував різні маніфестації та мітинги під гаслами скликання Всеросійських Установчих зборів. Дотримувався ідеї автономії України у складі оновленої Росії. На I Губернському українському з'їзді в Чернігові був обраним членом українського губернської ради. У 1917–1918 рр. брав участь в українських повітових з'їздах у Новгород-Сіверському, Сосниці та Борзні. Втративши роботу за спеціальністю, В. Андрієвський виїздить до Києва, де звернувся до бюро праці при Українській Центральній Раді. Йому запропонували посаду інструктора-організатора у Сосницькому повіті Чернігівської губернії або повітового агронома там же. Він обрав першу. Обіймав цю посаду близько трьох місяців [3, арк. 58].

Навесні 1918 р., коли в Україні перебували австро-угорські та німецькі війська, В. Андрієвський виконував

обов'язки Борзнянського повітового комісара. Після гетьманського перевороту звільнився за власним бажанням, оскільки вважав владу гетьмана маріонетковою. Після звільнення з посади організував пересувний театр, з яким гастролював українськими містами. Згодом за прояви нелояльності до німецької влади був заарештований та запроторений до Борзнянської в'язниці. Під час повстання проти гетьмана у листопаді 1918 р., коли повстанські загони отамана Ангела захопили Борзну, його звільнили й одразу призначили комісаром Борзнянського повіту. Основним його завданням тоді було «очищення» управлінського апарату від прибічників гетьмана П. Скоропадського. На посаді комісара перебував до кінця грудня 1918 р [3, арк. 61].

Наступ більшовицьких військ на Борзну з боку Конотопа схилили В. Андрієвського до виїзду до Києва. У столиці він звернувся до міністра внутрішніх справ УНР О. Мицюка щодо працевлаштування. Невдовзі його призначили начальником інформаційного бюро при Трудовому конгресі, яке займалося підготовкою та поширенням серед делегатів конгресу різноманітних інформаційних матеріалів (довідки, статистика тощо) [3, арк. 62].

У січні 1919 р., відчуваючи поразку українських військ, В. Андрієвський разом зі своїм братом Петром і другом Григорієм, вирішили емігрувати до Австралії, де Василь Васильович сподівався продовжити навчання на агронома та знайти роботу за фахом. Тернистим був їх шлях країнами Європи. Проблеми з документами, арешт, ув'язнення та депортація змусили їх оселитись у КСХС.

Спочатку В. Андрієвський проживав у курортному містечку Блед, потім – у м. Птуй. Потім переїхав до м. Вальєво, де півроку працював спочатку діловодом на будівництві державної залізниці Вальєво-Лозніца, згодом працевлаштувався комірником у фірму інженерів Цайса та Майлза, що будувала залізничну дільницю Вальєво-Осечина [3, арк. 185 (конверт: арк. 59, 63)]. Пропрацював 2 роки. Одночасно займався журналістською діяльністю. Писав статті, що публікувалися у часописах Західної України [3, арк. 65–66].

У 1923 р. В. Андрієвський переїхав до Белграда, де зайнявся громадсько-політичною та культурною діяльністю. У столиці налагодив зв'язки з відомими тамтешніми українськими діячами І. Будзем, М. Тумиром, В. Вільковським. У січні 1926 р. в Белграді разом з ними започаткував філію Українського товариства «*Просвіта*» (УТП). Згодом філія перетвориться на центральну УТП. Упродовж двох років він належав до управи УТП в Белграді, був її секретарем. Через непорозуміння з членами управи, які орієнтувалися на гетьмана П. Скоропадського, він з групою однодумців вийшов зі складу «*Просвіти*» [3, арк. 66–67].

З 1926 р. В. Андрієвський заробляв на прожиття у туристичній фірмі «*Путник*», 1932 р. був самостійним референтом магазинного відділення цієї фірми, згодом – діловодом в її економічному відділі. У 1939 р. був звільнений через загальне скорочення чисельності працівників фірми [3, арк. 185 (конверт: арк. 65)].

У 1927–1928 рр. В. Андрієвський познайомився листовно з представниками Уряду УНР в еміграції, зокрема

з адміністратором його друкованого органу – паризького тижневика «Тризуб» – Іларіоном Косенком. Від нього отримав статут та програму Союзу українських організацій Франції й Української громади, які згодом були пристосовані під місцеве югославське законодавство. 23 вересня 1928 р. в Белграді була створена Українська громада. Пізніше однойменні організації поширилися й іншими югославськими містами. Згодом ці громади були об'єднані в Союз українських організацій Югославії (СУОЮ) [3, арк. 67]. В. Андрієвський був постійним членом управи «Української громади» та СУОЮ. У 1932 р. його було обрано очільником белградської Громади. На цій посаді він пропрацював до 1939 р. Причиною звільнення було звинувачення В. Андрієвського у недопущенні до Громади людей іншої (неуенерівської) політичної орієнтації.

Невдовзі після німецької окупації Югославії всі українські організації були заборонені. Завдяки зусиллям колишнього голови УТП в Белграді І. Будза «Просвіта» відновила свою діяльність. Він же очолив її управу. До управи увійшов і В. Андрієвський. Він відповідав за бібліотечну справу в УТП, читав лекції на курсах українознавства [3, арк. 74]. Засоби для прожиття він здобував у власному гастрономічному магазині [3, арк. 185 (конверт: арк. 43)].

Наприкінці 1941 р. з Берліна до Белграда за дорученням німецької влади з метою організації україномовного радіо приїхав письменник Юрій Косач. Завдяки йому була створена редакція «Телерадіо», куди з белградської «Просвіти» перейшли майже всі члени

управи. Спочатку В. Андрієвський не пристав до пропозиції Ю. Косача, але згодом через матеріальну скруту, перспективи повернутися на Батьківщину та небажання бути мобілізованим до «*Русского охрального корпуса*» він погодився на роботу в редакції, де був коректором текстів [3, арк. 75].

3 лютого 1942 р. В. Андрієвський разом із редакцією був переведений до Берліна. Редакція змінила назву на «*Интєррадіо*» та була підпорядкована Міністерству закордонних справ. Працював там коректором, іноді диктором. Згодом редакція була підпорядкована іншій установі – «*Вінеті*», що була у складі Міністерства пропаганди. Його місячна зарплата складала 450–500 німецьких марок [3, арк. 40]. Працював там квітня 1945 р, а потім повернувся до Югославії.

Переїхав до родичів дружини, які проживали у м. Баня-Луки. Там долучився до українського руху. У 1946 р. був серед фундаторів громадської організації «*Українська народна рада*». Його обрали секретарем управи [3, арк. 91]. Брав участь в організації літературно-музичних вечорів та різних святкувань. Але югославська влада не затвердила статут організації, що стало причиною до її розпуску. Водночас була створена аналогічна спілка «*Згода*». В. Андрієвський займався розробкою статусу цієї організації, однак не встиг реалізувати цю справу.

19 грудня 1946 р. В. Андрієвський був заарештований радянською спецслужбою СМЕРШ («*Смерть шпiонам*»). На початку наступного року його перевезли до Києва, де судили за радянським законодавством як звичайного громадянина СРСР. Військовий трибунал виніс вирок – 10

років позбавлення волі у Виправно-трудоному таборі з конфіскацією належного йому майна. Подальші відомості про життя Василя Васильовича Андрієвського і донині залишаються невідомими [3, арк. 176].

Отже, завдяки його архівно-слідчій справі було досліджено ще один аспект біографії Василя Васильовича Андрієвського – трудовий шлях та громадсько-політична діяльність як в Україні, так і в еміграції. При зміні місця роботи йому зазвичай давали гарні рекомендації, про що свідчать видані йому свідоцтва чи рекомендаційні листи. Одночасно з трудовою діяльністю В. Андрієвський виявив себе на ниві громадсько-політичної роботи. Обирався до керівних органів низки українських громадських організацій в Югославії. Перспективними, на думку автора, є дослідження діяльності В. Андрієвського у сфері драматургії, літератури та публіцистики.

1. Власенко В. Василь Васильович Андрієвський як літератор і журналіст. *Історико-краєзнавчі дослідження: традиції та інновації: матеріали V Міжнародної наукової конференції* (Суми, 11–12 листопада 2021 р.). У 2 ч. Ч. 1. Суми: ФОП Цьома С.П., 2021. С. 41–44.

2. Власенко В., Курінной О. Василь Васильович Андрієвський в Українській революції 1917–1921 рр. на Чернігівщині (за матеріалами архівно-слідчої справи Василя Андрієвського). *Сумська старовина*. 2021. № LVIII. С. 18–24.

3. Галузевий державний архів Служби безпеки України, ф. 6, оп. 1, спр. 73081фп. 185 арк.

4. Курінной О. Василь Андрієвський й Андрій Лівичський: зустрічі в еміграції. *Історико-краєзнавчі дослідження: традиції та інновації: матеріали V Міжнародної наукової конференції* (Суми, 11–12 листопада 2021 р.). У 2 ч. Ч. 2. Суми: ФОП Цьома С. П., 2021. С. 66-68.